

W roku szkolnym 2015/2016 pracownicy Publicznej Biblioteki Pedagogicznej w Pile zrealizowali Projekt „**Skuteczne metody zachęcania uczniów do czytania**”. Przyczyną opracowania i wdrożenia tego projektu stały się kierunki polityki oświatowej państwa, które kładły nacisk na rozwijanie kompetencji czytelniczych i upowszechnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży. Główne cele, które przyświecały nauczycielom bibliotekarzom podczas opracowania projektu, były następujące:

- wspomaganie szkół i placówek w zakresie realizacji kierunków polityki oświatowej państwa
- poznanie sposobów na przekonanie uczniów do czytania
- kształtowanie aktywnych postaw czytelniczych
- motywowanie do codziennej lektury

Projekt obejmował różnorodne formy pracy z dziećmi i młodzieżą, takie jak: zajęcia czytelnicze, wystawy, konkursy czytelnicze, warsztaty z grammi, a także konferencję dla nauczycieli. Przeprowadzono łącznie 59 zajęć dla dzieci i młodzieży. Nauczyciele bibliotekarze świadomi są znaczenia rozwijania zamiłowania do książek wśród dzieci najmłodszych, dlatego też znaczna liczba zajęć skierowana została do dzieci w wieku przedszkolnym.

Liczba różnorodnych form przeprowadzonych dla poszczególnych odbiorców:

- Dla dzieci w wieku przedszkolnym - 20 zajęć
- Dla uczniów szkół podstawowych – 28 zajęć
- Dla gimnazjalistów – 8 zajęć
- Dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych (liceum) – 3 zajęcia

We wszystkich zajęciach i spotkaniach uczestniczyło 1186 uczestników oraz 160 nauczycieli. Zajęcia tematyczne bazowały na tekście literackim, zazwyczaj głośno odczytanym przez nauczyciela bibliotekarza, zaproszonego gościa lub samych uczniów. Wszystkie zajęcia czytelnicze opracowane zostały w sposób atrakcyjny i wykorzystywały metody aktywizujące uwagę ucznia. Wielokrotnie wykorzystywano technologie informacyjno-komunikacyjne, m. in. tablice interaktywne, interaktywne materiały dydaktyczne, quizy Kahoot, czy chociażby prezentacje multimedialne.

Zajęcia dla najmłodszych odbiorców, przedszkolaków opracowane zostały w sposób atrakcyjny, przy wykorzystaniu elementów zabawy czy ruchu. Dzieci miały możliwość poznania ciekawych książek, wierszy czy baśni m. in. książkę W. Widłaka „Syrop maga Abrakabry”, wiersz D. Wawiłow „Szybko”, J. Tuwima „Lokomotywa”, baśni braci Grimm „O wilku i 7 koźlątkach” czy H. Ch. Andersena „Księżniczka na ziarnku grochu”. Zajęcia urozmaicone zostały zabawami integrującymi (np. „Witam dzieci”, „Podróż samolotem-bajkolotem”), zagadkami, piosenkami, fragmentami filmów czy audiobooków, zabawami relaksacyjnymi czy ruchowymi (np. zabawa w pociąg do wiersza „Lokomotywa”, kolorowanie, układanie puzzli), elementami dramy (np. odegranie scenki przy wykorzystaniu odpowiednich rekwizytów z baśni „O wilku i 7 koźlątkach” czy

inscenizacja baśni „Księżniczka na ziarnku grochu”), czy chociażby pogadankami odnoszącymi się do bezpośrednich doświadczeń dzieci. Ciekawym elementem wielokrotnie stosowanym podczas zajęć z młodszymi dziećmi była chusta animacyjna Klanzy, która może ilustrować tekst czytanej bajki czy wiersza, a także może stać się atrakcyjnym przerywnikiem podczas zajęć. Dzieci bardzo entuzjastycznie reagują na ćwiczenia na tablicy interaktywnej, które związane są z treścią czytanego tekstu, np. grupowanie gatunków ptaków na te, które odlatują na zimę do ciepłych krajów oraz na te, które pozostają w Polsce, bądź dopasowywanie nazwy wiosennych kwiatów do obrazka.

Przykładowe tematy zajęć przeznaczonych dla dzieci w wieku przedszkolnym: „Nigdy nie otwieram nieznanym – poznajemy baśnie braci Grimm”, „Wiosenne spotkanie z wierszami Marii Konopnickiej”, „W baśni Andersena wszystko zdarzyć się może”, „Marta i ufoludek”, „Syrop maga Abrakabry”, „Tydzień czytania - Marek Wagarek”, „W krainie wierszy Tuwima”, „Spotkanie z książką w bibliotece”, „Pirackie opowieści”.

Zajęcia dla uczniów szkół podstawowych także przygotowywane zostały z myślą o rozwijaniu zainteresowania dzieci książkami i czytaniem. Podczas spotkania uczniowie poznawali ciekawe teksty literackie, m. in. „Szarka” E. Nowak, fragmenty książki o Muminkach, „Przygody Koziołka Matołka” K. Makuszyńskiego, wiersze J. Brzechwy, fragmenty książki „Marek Wagarek” I. Tuwim czy „Walizka pana Hanumana” R. Witka.

Zajęcia urozmaicane były elementami zabawy, zaskoczenia, rywalizacji, ruchu. Zwracano uwagę na umiejętne połączenie tradycyjnych metod prowadzenia zajęć z nowymi technologiami. Wykorzystywano zabawy integrujące, aktywizujące ucznia. Ważnym elementem podczas zajęć stanowiły rekwizyty, które dzieci mogą dotknąć i zapoznać się z nimi. Przykładowo podczas zajęć na temat historii pisma i książki zaprezentowano różne materiały i narzędzia piśmiennicze – glinianą tabliczkę, pismo węzełkowe kipu, tabliczkę drewnianą pokrytą woskiem, zwój papirusowy. Uczniowie mogli również samodzielnie zapisać dowolny tekst przy pomocy pióra gęsiego i atramentu. Podczas zajęć uczniów nieoczekiwanie odwiedził gość w stroju zakonnika, który zasiadł przy stole i zaczął pisać piórem gęsim na pergaminie (scenie towarzyszyła muzyka chorału gregoriańskiego). Uczniowie wielokrotnie podczas zajęć przebierali się w stroje np. Indianina, czy Egipcjanina.

W przypadku tej grupy odbiorców także świetnie sprawdza się tablica interaktywna, na której można wykorzystać wiele interesujących zadań tworzonych m.in. w aplikacjach LearningApps (np. test wyboru, memory czy zadania polegające na dopasowywaniu czy grupowaniu elementów). Niezwykle entuzjastycznie uczniowie reagują na quizy utworzone w programie Kahoot, które najczęściej stanowią podsumowanie wiedzy zdobytej podczas zajęć czytelniczych. Podczas quizu należy jak najszybciej udzielić prawidłowej odpowiedzi, a wyniki natychmiast wyświetlane zostają rzutnikiem na ekranie. Zajęciom przeważnie towarzyszyła wyświetlana prezentacja multimedialna,

która stanowi uzupełnienie czy wizualne ukazanie omawianego tematu, np. prezentowane zostają fragmenty pisma – węzełkowego, klinowego, obrazkowego czy ozdobnego inicjału, ilustracja Gutenberga i jego wynalazku, ; wizerunek autora omawianej książki, np. Julian Tuwim czy Tove Jansson.

Podczas zajęć dla starszych uczniów (z klas IV-VI) wielokrotnie wykorzystywana była praca w grupach, podczas której uczniowie mają za zadanie wyszukiwać informacje w słownikach, encyklopediach czy innych książkach popularno-naukowych oraz czasopismach. Podczas zajęć „Leśna przygoda Gabrysi” uczniowie wyszukiwali, a następnie prezentowali przed całą klasą odszukane w materiałach bibliotecznych informacje na temat wilków.

Przykładowe tematy zajęć przeznaczonych dla uczniów szkół podstawowych: „Zaproszenie do rodziny Muminków”, „Kornel Makuszyński i bohaterowie jego uśmiechniętych książek”, „Wierszykowe królestwo Jana Brzechwy”, „Poznajemy historię książki”, „Poznajemy zwierzęta leśne”, „Walizka Pana Hanumana” , „O chciwym magu”.

Zajęcia dla starszej grupy odbiorców – dla uczniów gimnazjum oraz liceum, wymagały od prowadzącego nauczyciela bibliotekarza opracowania ciekawego, a zarazem atrakcyjnego dla młodzieży scenariusza zajęć. Wymaganiom tym sprostały zajęcia w formie quizu literackiego „Na tropach literatów”. Celem tych zajęć była popularyzacja literatury pięknej, a także sprawdzenie wiedzy uczniów nie tylko o lekturach, ale i o literaturze w ogóle. Uczniowie aktywowani byli różnymi metodami: krzyżówkami, testem wyboru, rozsypankami (np. dobór autora do tytułu, dobór postaci literackich). Na podstawie wysłuchanych fragmentów audiobooków uczniowie musieli odgadnąć tytuł i autora dzieła. Ciekawym urozmaiceniem zajęć było wykonanie pracy plastycznej przez uczniów – w związku z obchodzonymi rocznicami młodzież odwzorowała sylwetkę Don Kichota lub W. Szekspira - powstały wspaniałe, spontaniczne prace. Uczniowie wspólnie odczytali na głos wybrany przez nauczyciela bibliotekarza wiersz. Zajęcia zakończyła dyskusja na temat najczęściej wybieranych przez młodzież książkach.

Z kolei zajęcia z edukacji czytelniczej i medialnej „Co warto wiedzieć o radiu?” przybliżyły uczniom historię radia, jego wynalazców, współczesne zagadnienia związane z radiem w Polsce oraz pracą dziennikarza. Zajęciom towarzyszyła wystawka materiałów związanych z tematem spotkania oraz prezentacja multimedialna. Uczniowie korzystali z materiałów bibliotecznych i pracując w grupach opracowywali podane zagadnienia. Zajęcia urozmaicone zostały krzyżówką.

Poza cyklem zajęć czytelniczych Biblioteka Pedagogiczna przeprowadziła konkurs plastyczny „Namaluj Chrzest Polski” w związku z obchodem 1050. rocznicy przyjęcia chrztu przez Mieszka I. Dzieci szkół podstawowych nadesłały wspaniałe prace, jury nagrodiło 3 najlepsze prace.

Pracownicy biblioteki zasiedli w jury międzyszkolnego konkursu czytelniczego „Krótko, aczkolwiek ciekawie o książce”, zorganizowanego przez bibliotekę Liceum Salezjańskiego w Pile. Konkurs miał dwie odsłony – oddzielnie zaprezentowali się uczniowie szkół podstawowych, oddzielnie gimnazjów. Jury było pod ogromnym wrażeniem poziomu występów młodzieży, która w atrakcyjny, barwny i oryginalny sposób opowiadała o wybranej przez siebie lekturze, zachęcając jednocześnie zebraną publiczność do jej przeczytania. Występom towarzyszyły scenki dramatyczne, występy wokalne, rekwizyty i oczywiście dopasowane do tematyki książki stroje.

Na co dzień czytelnicy mogli zapoznać się z wystawami tematycznymi zamieszczonymi na holu biblioteki. Wystawki zawierały zarówno materiały informacyjne, jak również prezentowały najnowsze zbiory biblioteki związane z tematem przewodnim wystawy. Taki bezpośredni kontakt sprzyjał zainteresowaniu czytelników książką. Przykładowe tematy wystawki, to m. in. : „Rozwijanie kompetencji czytelniczych”, „Magia książki – wybieram czytanie”, „Chrzest Polski”.

Nietypową formą pracy z uczniami w wieku gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym były zajęcia edukacyjno-ekologiczne wykorzystujące grę planszową i internetową. Inspiracją dla warsztatów „Zielone gry” jest idea serious games, czyli gier, które nie tylko bawią, ale również skłaniają do refleksji, przekazują wiedzę lub pozwalają nabywać umiejętności. Podczas warsztatów młodzież miała okazję zapoznać się z grą „Ropa z Catanu” oraz „Gra z Klimatem”. Rozgrywki przeprowadzane w małych grupach kilkusobowych stawały się punktem wyjścia do dyskusji na temat stanu naszego środowiska naturalnego oraz kurczących się zasobów naturalnych ziemi. Podczas warsztatów uczniowie wypowiadali się na temat swoich osobistych zachowań ekologicznych, na temat wpływu człowieka na stan ziemi, a podsumowaniem zajęć były krótkie filmiki prezentujące faktyczną wiedzę na temat bioróżnorodności, zmian klimatu oraz ekonomicznej wartości ekosystemów. Zajęciom towarzyszyły specjalnie dobrane do grupy wiekowej uczniów zbiory biblioteczne .

Pewnego rodzaju podsumowaniem projektu było spotkanie w panelu dyskusyjnym „Wpływ cyfrowych technologii na czytelnictwo uczniów” podczas Konferencji *Republika Edukacji 3*, zorganizowanej przez Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile. Podczas spotkania gościliśmy eksperta, p. Magdalenę Brewczyńską z Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku oraz uczniów z Liceum Salezjańskiego. Punktem wyjścia w dyskusji były słabe wyniki w badaniach czytelnictwa Polaków z lat ubiegłych, w tym dzieci i młodzieży. Natomiast z wypowiedzi zaproszonej młodzieży wyniknął bardziej optymistyczny obraz stosunku młodego pokolenia do książek i czytelnictwa, które zarówno technologie cyfrowe, jak i książki traktują z taką samą uwagą. Według nich wyobraźnię

i kreatywność pobudzają zarówno dobra książka, jak i przydatna aplikacja cyfrowa. Z dyskusji wyniknęła myśl, że uczniowie nie dzielą świata na cyfrowy i drukowany.

Uważam, że działania przeprowadzone w ramach projektu „Skuteczne sposoby zachęcania uczniów do czytania” roku szkolnym 2015/2016 pozytywnie wpłynęły na rozwijanie kompetencji czytelniczych i upowszechnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży. Ponadto kontakty nawiązane z nauczycielami przedszkoli i szkół zaowocują w przyszłych latach w formie kolejnych ciekawych spotkań i zajęć czytelniczych.

Opracowanie:

Małgorzata Olejnik

Centrum Doskonalenia Nauczycieli

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Pile